

Att hitta gemenskap i laget, testa gränser och tävla mot andra. Idrott kan innebära mycket. Många hörselskadade tränar och tävlar både inom dövsporten och med hörande. Här träffar du Kjell Gunnå som spelat basket på elitnivå och ägnat många år åt att främja dövbasketen och Anette Sandström som nått framgångar inom den hörande dansvärlden. I det här temanumret kan du också läsa om mediciner som ger biverkningar, forskning om antioxidanter och hörapparattips för idrottare.

TEMA: SPORT & HÄLSA »

Kjell brinner för basket

SOM LITEN GRABB tillbringade Kjell Gunnå, 60, mycket tid på fotbollsplanerna i Stockholmsförorten Blackeberg. En dag hade man satt upp basketkorgar på planen. Kjell testade att kasta bollen mot korgen och fick in en fullträff direkt. Sedan dess har basket varit det största intresset i hans liv.

– Tyvärr är det ingen större sport i Sverige, det finns ingen tradition för det och det uppmärksammas inte så mycket i tv eller tidningar. Det är en av mina stora sorger att jag bor i fel land, säger Kjell skämtsamt.

USA och Litauen hade varit bättre alternativ. Men han har varit Bromma trogen större delen av livet och där bor han fortfarande, nära den gamla klubben Alvik. Kjell kom med i klubbens A-lag 1962 efter kortare sejourer i Blackeberg och Traneberg. Blott 15 år gammal tog han sitt första SM-guld samma år, resten är som man säger historia. En historia kantad av framgångar, både i klubb- och landslag. 16 år inom den svenska basketeliten resulterade i 11 SM-guld och 99 matcher i landslaget. Efter idrottskarriären bland hörande har han mest varit aktiv inom dövsporten, som spelare, tränare och inom föreningslivet.

Idrotten viktig socialt

Kjell gick sina första skolår tillsammans med hörande, trots att han är nästan helt döv. Han tror att det beror på att han kunde tala och skriva så pass bra, vilket till stor del är hans mammas förtjänst. Hon pratade och läste nämligen ofta direkt i örat på honom när han var liten och på så sätt kunde han lära sig de rätta betoningarna och samtalsmelodin. Idrotten var till mycket nytta för Kjell socialt

när han umgicks med hörande.

– Jag var alltid väldigt duktig i idrott och kunde därför hävda mig gentemot hörande kompisar.

Under den fortsatta karriären i klubb- och landslag var det också de hörandes värld som gällde. Kjell var ensam om sin hörselskada i laget. Teckenspråk eller några andra anpassningar var det inte tal om.

– På planen var det lätt att göra sig gällande. Det gick alldeles utmärkt och med min vilja och uthållighet blev jag bäst i laget. Det var vid diskussioner i omklädningsrummet och på resor som jag kände mig mest utanför.

Kommunikationsmissar

Det ledde till att han oftast satt med en bok i stället för att spela kort med de andra på resorna. Ibland kunde kommunikationssvårigheterna ställa till med problem. Till exempel var han en gång

nära att bli kvarlämnad på flygplatsen i Köpenhamn när han som vanligt satt med en bok och inte hörde avgångsutropet i högtalarna. De andra hade redan satt sig på flyget utan att säga till.

– Det kan tolkas på olika sätt, dels som en ren oförsämdhet men på ett sätt också som ett beröm. Jag var en i gänget och det togs inga särskilda hänsyn till mig.

Så här i efterhand tror han att förklaringen var att lagkamraterna helt enkelt inte var riktigt medvetna om hur dåligt han hörde.

Första gången Kjell fick kontakt med dövsporten på allvar var när han var i 25-årsåldern och tillsammans med ett gäng hörselskadade bildade ett dövs-

landslag i basket. Laget deltog i Deaflympic Games i Malmö 1973 och det var då han började inse möjligheterna med teckenspråket och dövidrotten. Några år senare

FOTO: TOVE LILIEQUIST

blev han involverad som ledare i samband med att han kom med i styrelsen för IK Hephata, en klubb för döva idrottare.

– Det var mycket intressant och utvecklande och jag fick lära mig hur man jobbar demokratiskt i en förening.

Han gick också över till att spela basket med andra döva och hörselskadade.

– Kommunikationen var det fina, att man kunde vara med i alla diskussioner. Jag hade också med mig kunskap och erfarenheter som jag kunde dela med mig av.

Jobbar gärna med hörande

Sedan dess har Kjell arbetat hårt för att främja dövbasket. Nationellt är han sekreterare i Svensk Dövbasket och han för även fram sporten internationellt genom Deaf International Basketball Federation (DIBF) som han var med och grundade för snart tio år sedan. Inom dövsporten är det traditionellt så att varje sport står under det internationella dövidrottsförbundet. Men med DIBF har man valt att stå utanför den strukturen och i stället samarbeta direkt med sin hörande motsvarighet, FIBA. På så sätt har förbundet fått ekonomiska bidrag för att utveckla dövbasket i bland annat Afrika och Sydamerika. Kjell tycker att det här skapar större möjligheter än om man håller på gränserna mellan döva och hörande idrottare.

– Vi jobbar gärna tillsammans med hörande, där finns resurserna. Vi var först med att göra så, men andra följer efter. Jag tycker att fler borde bilda egna självständiga specialidrottsförbund och tala om att det finns döva idrottare över hela världen.

Han tycker också att fler döva och hörselskadade borde testa att spela i hörande lag och nämner den döva basketspelaren Cecilia Ferm som en bra förebild.

– Om man vill bli så bra som möjligt så kan man bara bli det med hörande. Det är fortfarande för få döva spelare för att det ska bli tillräckligt hård konkurrens.

Numera är det framför allt arbetet med DIBF som tar upp Kjells tid. Han reser ofta utomlands för att hålla i basketläger. Det har lett till att han har blivit en riktigt globetrotter och det närmaste året står länder som Bolivia, Kenya och Venezuela på tur.

– Jag har varit i alla världsdelar, det är nog bara polerna jag har missat, säger Kjell och skrattar.

TOVE LILIEQUIST

FOTO: CHRISTER FOLKESSON/SINDUASE

Anette Sandström (t.v.) med sina danspartners Simon Lundmark och Stina Negga.

Dans är livet för Anette

18-ÅRIGA ANETTE SANDSTRÖM i Jokkmokk är tvåfaldig svensk juniormästare i dubbelbugg. Det är en dansform där en kille dansar tillsammans med två tjejer och programmet innehåller inslag från en rad andra danser förutom bugg, bland annat den rock'n'roll-inspirerade boogie woogie. Anette dansar även boogie woogie, vanlig bugg och lindy hop (en modernare benämning på jitterbugg), vilket är en form av swingdans.

– Att få röra sig till musiken är roligast och gemenskapen med andra dansare är också otroligt bra, även med de man tävlar mot. Det är inte så mycket fokus på konkurrens utan alla önskar varandra lycka till, berättar Anette.

Fått ny hörapparat

Anette har en medfödd hörselnedsättning på bägge öronen, men hon tycker inte att det har påverkat hennes dansande så mycket.

– Jag tänker inte direkt på det och oftast är det inget problem. Men jag har beställt speciella musikproppar som jag kan ha när jag inte dansar, det behövs ibland när de spelar jättehög musik.

Men kanske åker hörapparaten med vid framtida tävlingar. Anette är nämligen nyligen börjat använda hörapparat igen efter en paus på flera år. I grundskolan hade hon visserligen slinga i klassrummet, men i nian ledsnade Anette på att det bara var läraren som hade mikrofon och att hon missade kamraternas frågor och kommentarer. Hon valde att sitta långt fram och klara sig utan i stället. Det fungerade inte heller så bra, hon missade

fortfarande mycket och blev väldigt trött. Sedan någon månad tillbaka har Anette därför testat en ny hörapparat och det har blivit ett lyft.

– Nu märker jag att det inte är så konstigt att jag har varit trött. Jag känner mig mycket piggare och mår bättre.

Vill bli bäst i Sverige

När Anette var liten fick hon följa med sin storasyster på danstävlingar och det dröjde inte länge innan hon själv var fast. Nu har hon dansat i snart tio år och en nyckel till framgång har varit kompisarna i Jokkmokks danssportsförening.

– Vi har så roligt på träningarna, jag tror att det är därför vi har blivit så bra.

De två SM-gulden som togs 2005 och 2006 kan också ha sin förklaring i att Anette och hennes danspartners har valt ett lite annorlunda program med musik av den ukrainska eurovisionschlagervinnaren Ruslana. I år har hon dock valt att vila från dubbelbuggen, främst på grund av att skolarbetet tar mycket tid.

Anette går tredje året på samhällsvetarprogrammet med företagarinriktning. Planerna efter studenten är inte helt klara, men troligtvis kommer hon att studera vidare på universitetet.

– Jag vill plugga vidare, kanske till lärare i svenska eller engelska. Psykologi är också intressant.

Det innebär i sådant fall en flytt från Jokkmokk. Men dansen kommer hon inte att släppa, snarare tvärtom:

– Jag vill bli den bästa danstjejen i Sverige!

TOVE LILIEQUIST